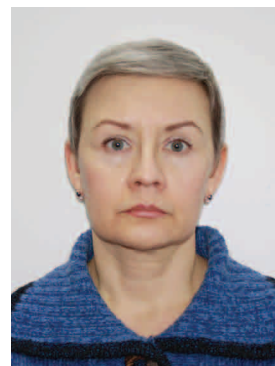


Сепаратизм як геополітична зброя: виникнення нових квазідержав на карті світу. Пошук критеріїв міжнародного визнання невизнаних державних утворень

Аналізуються причини дестабілізації ситуації у країнах Близького Сходу та Африки, дефрагментації країн, поява нових державних утворень та можливі критерії їх визнання міжнародною спільнотою.

Ключові слова: держава, сепаратизм, міжнародне визнання, хаотичні простори, теорія керованого хаосу, геополітика.



Вікторія ДІВАК,
кандидат політичних наук

Сепаратизм как геополитическое оружие: возникновение новых квазигосударств на карте мира. Поиск критериев международного признания непризнанных государственных образований

Виктория ДИВАК, кандидат политических наук

Анализируются причины дестабилизации ситуации в странах Ближнего Востока и Африки, дефрагментации стран, появление новых государственных образований, а также потенциальные критерии, дающие возможность этим государственным образованиям быть признанными международным сообществом.

Ключевые слова: государство, сепаратизм, международное признание, хаотические пространства, теория управляемого хаоса, геополитика.

Separatism as a Geopolitical Weapon: the Emergence of New Quasistates on the World Map. The Search for Criteria of International Recognition of the Unrecognized State Formations

Viktoriiia DIVAK, Ph. D. in Political Science

The reasons for destabilization of the situation in the Middle East and African countries, defragmentation of states, occurrence of new state formations and possible criteria of their recognition by the international community are analyzed.

Keywords: state, separatism, international confession, chaotic spaces, theory of controlled chaos, geopolitics.

У доповіді «Глобальні тенденції розвитку людства до 2015 року», підготовленій Національним комітетом з розвідки (США), зокрема, зазначається: «З 1945 року кількість країн зросла більш як утричі, а з 1990-го – на 20%, до 2015 року цей процес уповільниться. Він відбуватиметься в результаті колонізації, яка триває, а також через релігійно-етнічні конфлікти, що призводять до розколу держав. Така ситуація найімовірніша в країнах Африки на південь від Сахари, в Центральній Азії та Індонезії. У деяких випадках нові держави можуть виникати внаслідок діяльності сепаратистських рухів, які дестабілізують ситуацію в країнах, де меншини спочатку не прагнули відділення» (курсив. – Авт.) [4, с. 65].

Нині є серйозні підстави вважати, що інспірування сепаратизму, насамперед міжконфесійного, та перекроювання кордонів держав із метою отримання політичних і економічних дивідендів (передусім на Близькому Сході, в Африці, Китаї, Україні) триватиме й надалі. Великі світові гравці (США, Франція, Німеччина, Велика Британія, Росія) вже практично вичерпали свої ресурси для поглибленого розвитку й підтримки власної могутності (політичної, військової, економічної, культурної) на світовій арені. Тому єдине, що їм залишається, – забирати необхідні сировинні й продовольчі ресурси у слабких держав. Страх втратити світове панування штовхає

їх на відверті політичні й військові авантюри: вторгнення в Ірак і Афганістан, дестабілізація ситуації на Середньому і Близькому Сході, в Африці, Україні (Автономна Республіка Крим, Донбас). Водночас така ситуація видається цілком логічною, якщо розглядати її в контексті теорії керованого хаосу, що загалом полягає у створенні конфліктних ситуацій, які згодом переростають у збройні конфлікти, локальні та громадянські війни та збройно-революції. У такий спосіб створюється хаос, що призводить до розмивання національного суверенітету держав, ставиться під питання легітимність їхнього керівництва. Лідери національних держав у таких умовах поступово перетворюються на маріонеток і потрапляють у залежність від політики та ідеології великих держав.

У цьому контексті можна також згадати концепцію «*Failed state*» (країна, що не відбулася). Сьогодні це Сомалі, Пакистан, Афганістан, Ірак, Лівія, Сирія – держави, які не в змозі контролювати власну територію й соціально-етнічні групи, що на ній проживають. Тому, на думку американських аналітиків, у такій країні домінують «хаотичні процеси», які становлять загрозу для США та їхніх союзників, і одним із головних завдань зовнішньої політики США є залучення «країн, що не відбулися», до глобалізованої світової спільноти. Вважаємо, що під терміном «залучення» можна розуміти тотальний контроль територій, на яких відбуваються так звані хаотичні процеси, з боку великих світових гравців. Відомий принцип «поділяй і пануй» лежить в основі «стратегії непрямих дій» (Л. Гарт), котра в другій половині ХХ століття переросла у так звану теорію керованого хаосу (С. Манн) і передбачає певні засоби та дії (крім військових), спрямовані на ослаблення держави через підрич її економічної і політичної основ. Останні події на Близькому Сході свідчать, що теорія керованого хаосу стала основою зовнішньої політики США та їхніх союзників у забезпеченні власного світового лідерства.

Спостерігаючи за процесами, що відбуваються нині в країнах Близького Сходу та Африки, не можна не помітити, що *етнічний сепаратизм на наших очах перетворюється на міжконфесійний*. Дестабілізація ситуації в регіоні шляхом ліквідації легітимних, але небажаних (через різні обставини) для великих світових акторів місцевих урядів і органів влади уже призводить до того, що А. Б'юкенен називав моральністю сецесії (коли виникає загроза безпосередньому існуванню меншини, яка сповідує іншу релігію). Наприклад, сирійські християни різних традицій, сиро-яковити, халдеї, ассирійці вже закликають до власного державотворення на території Сирії, бо не сумніваються в тому, що прихід до влади ісламського сунітського уряду стане катастрофою для всіх християн.

Слід мати на увазі, що Сирія досить молода держава і, як і більшість сучасних країн Близького Сходу, була утворена довільно з окремих територій без урахування інтересів інших національних меншин і релігійних груп, які вже проживали на цій землі. Після закінчення Першої світової війни відповідно до рішення конференції в Сан-Ремо території Сирії та Лівану перейшли під французьке управління. У 1920–1921 роках на зазначених територіях було утворено чотири окремі держави: Державу Великий Ліван, Державу алавітів, Державу Алеппо та Державу Дамаска, а згодом – Державу друзів (Джабаль аль-Друз) і санджак Александретту. У 1922 році відбулося об'єднання Алеппо та Дамаска в єдину державу – Сирійську Федерацію, яку потім перейменували на Державу Сирія; у 1936 році Держава алавітів і Джабаль аль-Друз були остаточно включені до складу Сирії.

Ураховуючи те, що на території сучасної Сирії проживають, за даними ООН, 33 етнічні групи, національна політика Асада була спрямована на побудову такої політичної системи, де етноконфесійні розбіжності та національні відмінності нівелювалися ідеями загальнонаціональної свідомості й де громадяни держави почувалися насамперед сирійцями, а вже потім арабами, алавітами, курдами, друзами та ін. Зазначмо, що до останнього часу Б. Асаду вдавалося утримувати певний

політичний баланс і сирійська держава досить успішно існувала. Сьогодні керівництво Сирії контролює лише частину своєї території, а саме район Латакію, де проживають переважно алавіти, а громадянська війна в Сирії призвела до виникнення на її території нових квазідержавних утворень.

У березні 2013 року на півночі Сирії сирійські курди проголосили створення Західного Курдистану зі столицею в місті Афрін. На початку 2012 року в Ербілі відбулася конференція представників сирійської опозиції, де було прийнято рішення про запровадження курдського самоврядування на північному сході Сирії після повалення режиму Асада. Наявність Іракського Курдистану, поява Західного Курдистану, а також можливість проголошення незалежності Південного Курдистану від Ірану свідчать про високу ймовірність об'єднання цих територій і утворення в перспективі Великого Курдистану. Цікаво, що сьогодні США підтримують і сирійських, й іракських курдів, навіть незважаючи на те, що поява в цьому регіоні нової держави може значно погіршити хитку стабільність.

Розпад Сирії може стати прецедентом для інших країн, передусім сусіднього Іраку. Так, сунітська провінція Анбар може об'єднатися із сунітами на сході Сирії й утворити де-факто незалежний Суністан. Ємен може знову розпастися на Північний і Південний, а сунітські мешканці Півдня можуть об'єднатися зі своїми одновітчачами в Саудівській Аравії. Найфантастичнішою ідеєю видається балканізація Саудівської Аравії. Нафта може закінчитися через 20 років, а високий рівень корупції й безробіття спричинить неабияку соціальну напруженість, що призведе до виникнення багатонаціональних і озброєних міст-держав і анклавів – Багдад, Місрата, Джабаль аль-Друз [2].

Складається враження, що зовнішньополітичною стратегією потужних світових акторів у країнах Близького Сходу й Африки є роздроблення та повна дезінтеграція суверенних держав на велику кількість маленьких державних утворень, що дасть змогу завдати серйозного удару конкурентам (Китай, Росія) та значно полегшити експлуатацію наявних у цих регіонах природних ресурсів.

Щодо природних ресурсів. Наприкінці серпня 2013 року ліванський телевізійний канал «Аль Майяддін» показав інтерв'ю з керівником Центру стратегічних досліджень у Дамаску доктором Імадом Фаузі Шуайбі, який розповів про результати геологорозвідувальних робіт норвезької компанії *Ansic* у 2010 році: на території Сирії розвідано 37 млрд. тонн нафти на глибині 250 метрів. У разі промислового видобутку Сирія може щодня добувати 6 млн. барелів нафти. Враховуючи той факт, що сумарні нафтові резерви Африки становлять 16,6 млрд. тонн (10% світових запасів), країни Близького Сходу та Африки стають ареною боротьби за енергоресурси та політичний вплив у регіоні, насамперед між Китаєм та США. Тому можна погодитися з У. Ф. Енгдалем, автором книжки «Міфи, брехня і нафтові війни», що «природний газ є легкозаймистим інгредієнтом, який підживлює цю божевільну війну за енергоресурси в регіоні» [9].

Плани будівництва в районі міста Пальміра (Сирія) нових газопереробних заводів продуктивністю понад 2 млрд. кубометрів очищеного газу на рік і ще одного ГПЗ біля міста Аль-Ракка в розрахунку на виробництво 1,3 млрд. очищеного газу та понад 40 тис. тонн зрідженого природного газу, а також підписання угоди на 10 млрд. доларів США між Іраком, Іраном і Сирією про будівництво Ісламської магістралі потужністю 110 млн. кубометрів газу на добу, яку планували запустити в 2016 році та яка мала стати противагою газопроводу «Набукко», лише прискорило початок війни у Сирії.

Найближчим часом може посилитися політична напруженість між Сирією й Ізраїлем, що пов'язано насамперед із юрисдикцією Голанських висот. Ця територія для Ізраїлю має не лише військово-стратегічне, а й природно-економічне значення, адже багата на великі запаси вуглеводнів і прісної води, має родючі ґрунти та

сприятливі кліматичні умови, однак через спірний статус залишається майже неосвоєною. На думку директора ізраїльського Інституту національної безпеки, генерал-майора А. Ядліна, «громадянська війна в Сирії дає стратегічну можливість для створення на її території такої держави, якій не знадобиться платити територіальну ціну» (йдеться про можливу компенсацію Сирії за Голанські висоти). А президент компанії «Макростратегія» Д. Голдман переконаний, що метою війни має бути «югославський варіант» із поділом Сирії на три державні утворення: алавітське (Латакія), сунітське – в центрі й курдське – на північному сході [6]. Зрозуміло, що жодне з цих гіпотетичних державних утворень не зможе стати правонаступником Сирії. Отже, у *Голанських висот з'являються юридичні підстави для самовизначення*. Враховуючи той факт, що корінне населення Голанських висот – сирійські друзі (приблизно 20 тис. осіб), малоімовірно, що вони захочуть увійти до складу ісламської сунітської держави (передусім через релігійну складову). Отже, єдиним варіантом для друзів зберегти не тільки власну релігію, а й життя стане їхня інтеграція до Ізраїлю. Тож Ізраїль цілком на законних підставах отримає територію площею 1150 квадратних кілометрів.

Не краща ситуація сьогодні й у Лівії. І хоча новий уряд держави переїхав до Триполі, механізм прийняття політичних рішень залишається вкрай децентралізованим, адже в Лівії різко зріс рівень регіонального сепаратизму. Вона почала розпадатися ще під час громадянської війни: у 2012 році про автономію повідомили представники регіону Кіренаїки, зазначивши, що метою альтернативного регіонального уряду є справедливий розподіл ресурсів та ліквідація централізованої системи управління, успадкованої владою Триполі, а у вересні 2013 року ще один регіон Лівії – Феццан – повідомив про свій автономний статус. Отже, після повалення режиму Каддафі лівійська держава перетворилася на конгломерат провінцій із власними політичними лідерами, які, на відміну від центрального уряду, мають реальну владу на місцях і навіть власні збройні сили. А новий лівійський уряд не має ані політичної волі, ані реальних можливостей (економічних, військових) для ліквідації повзучого сепаратизму лівійських провінцій.

Громадянська війна в Сирії вже забрала життя понад 240 тис. осіб, а біженцями стали 4 млн. громадян. Станом на кінець 2015 року гуманітарної допомоги потребують понад 12 млн. осіб. Така ситуація певним чином підштовхує великих світових акторів до політичного врегулювання конфлікту. Останнім часом США та їхні союзники, а також Росія і країни – сусіди Сирії схиляються до думки про необхідність розпочати переговори між Асадом і сирійською опозицією щодо майбутнього країни.

Нині ситуацію на Близькому Сході колишній голова АНБ і ЦРУ при президентові США Джорджі Буші-молодшому М. Хайден в інтерв'ю *Le Figaro* прокоментував так: «Подивімося правді в очі: Іраку більше не існує, Сирії не існує. Ліван майже зазнав поразки, ймовірно, так само, як і Лівія. Угоди Сайкса – Піко 1916 року, згідно з якими ці країни з'явилися на карті світу з ініціативи європейських держав, ніколи не відображали реальності... Я не знаю, куди ми йдемо. Але я думаю, що політика, спрямована на відродження цих країн, приречена на провал... Можливо, в ООН є представництва Іраку і Сирії, але ці країни вже зникли» [3]. А колишній голова Ради національної безпеки Ізраїлю генерал-майор Я. Аміддор у доповіді «Ідеальний шторм: наслідки хаосу на Близькому Сході» зазначає, що «внаслідок низки потреб фактично припинили своє існування деякі штучно створені близько ста років тому британцями та французами держави, а окремі з них наближаються до свого колапсу» [7]. Тому окремі політики і дипломати вважають, що Сирія вже фактично розпалася і її неможливо зберегти в колишніх кордонах, отже, Сирію, як і Ірак, слід розділити на національні анклавні й окремі самостійні держави. Водночас слід мати на увазі, що такі квазідержавні утворення одразу ж почнуть воювати одне з одним, бо визначити кордони цих майбутніх

анклавів практично неможливо через хаотичне розселення територією Сирії етнічних меншин і представників різних релігійних конфесій.

П. Акопов у статті «Ставка на поділ Сирії небезпечна для всього Близького Сходу» зазначає: «Поділ Сирії не потрібний і не вигідний і Ірану, не задовольняє і Йорданію. Розмови про те, що Туреччина хотіла б приєднати до себе частину північних районів Сирії, населених тюрками, звичайно, мають під собою певну підставу у вигляді мрії окремих пантюркістів, але при цьому в Анкарі розуміють, що розпад Сирії з виділенням окремого сирійського Курдистану призведе до загострення й без того болючого курдського питання. Саудитам, які претендують на лідерство в сунітському світі, дуже не подобається Асад і сама партія Басс з її арабським соціалізмом та ідеями загальноарабської єдності (від яких, утім, Дамаск практично відмовився), та і як союзник шіїтського Ірану Сирія видається небезпечною, але не Ер-Ріяду, що живе в скляному палаці, розкидатися камінням» [1]. Тому сьогодні дедалі більше політичних аналітиків схиляються до думки щодо доцільності перетворення Сирії на федеративну державу, адже зрозуміло, що розпад або розчленування країни, ймовірно, призведе до непередбачуваних наслідків не тільки безпосередньо для сирійського народу, а й для його сусідів.

Річ у тім, що сепаратизм як явище став повзучим не лише в країнах Близького й Середнього Сходу та Африки. Це стосується також країн Європи та США. Різниця лише в методах досягнення цілей. Світова економічна криза зміцнює позиції сепаратистських рухів у цих регіонах: нині європейський сепаратизм називається «сепаратизмом заможних», при цьому потужні регіони деяких країн не так наполягають на побудові власних держав, як прагнуть відділитися від менш можливих сусідів за умови збереження власного членства в ЄС. Тобто європейський сепаратизм існує у двох формах: відмова від уже наявних домовленостей (Бельгія, Іспанія, Велика Британія) та від участі в Європейському Союзі (Велика Британія). Приміром, опитування населення Великої Британії та ФРН у листопаді 2012 року засвідчило, що 56% британців хотіли б виходу з ЄС, а 49% німців вважають, що вони жили б краще без ЄС. Парламент Каталонії 9 листопада 2015 року ухвалив резолюцію про незалежність від Іспанії, внесена представниками правлячої коаліції 27 жовтня 2015 року. За відповідне рішення висловилися 72 представники правлячої в Каталонії коаліції, до складу якої входять блок «Разом до «так» та «Кандидати народної єдності», проти – 63 депутати з опозиційних Народної партії, Соціалістичної партії Каталонії і каталонського ліберального руху «Громадяни». У резолюції, зокрема, наголошується на необхідності «вжити заходів для того, щоб розпочати процес роз'єднання з Іспанією, демократичний та мирний». Резолюція також закликає «розпочати переговори, щоб створити незалежну каталонську державу у формі республіки» [8].

Однак, незважаючи на активізацію сепаратистських рухів у Європі, малоімовірно, що Каталонія, Шотландія та Фландрія вийдуть зі складу, відповідно, Іспанії, Великої Британії та Бельгії, бо коли справа доходить до голосування громадян цих регіонів за незалежність, переважає поміркованість щодо майбутнього самостійного існування. Е. Раулі, політолог із Університету Единбурга, зазначає: «Економічні причини роблять існування незалежної Шотландії набагато складнішим, ніж нині. Тому більшість шотландців надають перевагу ідеї більшої автономії, наприклад, фінансової, фіскальної, ніж цілковитого відділення. Особливо якщо під питання буде поставлено членство в Євросоюзі» [5]. Аналогічна ситуація в Каталонії і Фландрії.

Цікавим у цих процесах є й інший аспект. Припустімо, що згадані регіони відділилися й стали незалежними державами. Одразу ж постають запитання: який статус, з погляду міжнародного права, вони матимуть? Якщо це повноцінні незалежні держави, то чи потребуватимуть вони міжнародного визнання країнами –

членами ООН? І яким буде сам механізм визнання? І що робити міжнародній спільноті, якщо більшість країн – членів ООН визнають, наприклад, Каталонію незалежною державою, а Іспанія – ні? Уявімо тепер, що Каталонія, Фландрія і Шотландія стали не суверенними державами, а окремими регіонами у складі ЄС. Тоді постає запитання: як узгоджуватимуться взаємовідносини між державою Іспанія і регіоном Каталонія, між Бельгією і регіоном Фландрія? Чи є потреба в цьому разі укласти нові міжнародні договори між Фландрією і Бельгією, Каталонією та Іспанією, Шотландією та Великою Британією «про дружбу і співробітництво»? І чи будуть рівноправними на міжнародній арені регіон Каталонія й, скажімо, Німеччина? Чи зможуть і на яких умовах Каталонія, Фландрія і Шотландія стати, наприклад, членами ООН або інших міжнародних організацій? Відповідей на ці запитання сьогодні немає. Однак геополітична ситуація, що змінюється на наших очах, змусить їх шукати. І не факт, що ці відповіді будуть прості й задовольнятимуть усіх, хто до цього причетний.

Так чи інакше, а регіональний сепаратизм у Європі (і не тільки) посилюватиметься, адже це світова тенденція: світ розпадається на регіони, які вирішуватимуть завдання виходу з кризи самостійно. За іншим сценарієм регіони боротимуться один із одним за виживання, і добре, якщо лише політичними та економічними засобами.

Цікаво: тим часом як США намагаються отримати контроль над окремими регіонами Близького і Середнього Сходу та Африки, зокрема й шляхом підтримки сепаратистських рухів, у самих Сполучених Штатах деякі штати вже готуються виходити зі складу США та запроваджувати власну грошову одиницю. Традиційно сильним є сепаратистський рух у Техасі. За деякими оцінками, понад 25% мешканців штату вимагають незалежності, а майже 35% вважають, що Техас має право на відокремлення від США (відповідно до Конституції штату Техас). А штати Південна Кароліна, Айдахо, Мінесота, Міссурі, Джорджія та Вірджинія не тільки намагаються проводити самостійну від федерального уряду політику, а й розглядають можливість запровадження власної грошової одиниці, а також вимагають дозволу на використання коштовних металів (золото, срібло) для фінансових операцій. У боротьбі за більшу самостійність не відстають і Луїзіана, Мен, Нью-Джерсі, Нью-Гемпшир, Флорида, Міссісіпі, Алабама. Сьогодні важко сказати, наскільки реальними є намагання окремих штатів вийти зі складу США, однак ця проблема не нова. Ще у 1996 році американський військовий аналітик Томас Читтам у своїй книжці «Крах США. Друга Громадянська війна. 2020 рік» зазначав, що Сполучені Штати розділяться на три частини – білу Північ, чорний Південь та іспаномовний Південний Захід і цей розкол супроводжуватиметься новою громадянською війною [10].

А що таке поява нових держав? Це насамперед нові проблеми й «головний біль» для міжнародної спільноти: визнавати чи не визнавати, співпрацювати з новими урядами чи ні (оскільки в багатьох випадках незрозуміло, з ким саме), а також необхідність організації контролю за озброєнням, кількість якого ніхто не зможе навіть поррахувати, активізація міжнародного тероризму, наркотрафіку й торгівлі людьми.

Історія появи на карті світу незалежного Косова та досвід його подальшого існування вкотре свідчать, що право націй на самовизначення й принцип територіальної цілісності держави – поняття, які, з погляду міжнародного права, малосумісні. Тобто весь час постають запитання: як подолати подвійне тлумачення тих самих документів, котрі регламентують зазначені принципи, й що може бути тут критерієм істини? На нашу думку, для з'ясування пріоритету того чи іншого принципу насамперед потрібен об'єктивний аналіз конкретної ситуації (історія виникнення питання (конфлікту), історія становлення й розвитку конкретного етносу або нації, ступінь їхнього пригноблення, наявність чи відсутність міжконфесійного антагонізму, можливість чи неможливість мирного співіснування окремих етнічних меншин

на одній території). Крім того, проблеми сепаратизму не розв'язуються на основі прецеденту. Кожна країна, яка стикається з цим явищем, намагається розв'язати їх на основі власних політичних та соціокультурних традицій. Тобто **універсальних** правил, коли йдеться про появу нових держав, немає (і, вочевидь, не може бути), бо це завжди досить складна комбінація економічних, політичних, соціальних, етнічних, релігійних, мовно-культурних чинників. Отже, може йтися лише про **можливі й доцільні** критерії визнання нових держав.

То визнавати чи не визнавати самопроголошені державні утворення? У разі визнання нових держав можна розв'язати гуманітарні проблеми на відповідній території; надати гарантії безпеки новим державам; країни, які визнали нові державні утворення, зможуть легалізувати власні інвестиції в цих державах, бо так чи інакше в них уже існують інвестиційні проекти, наприклад, у гуманітарній сфері.

Водночас визнання нових держав може призвести до небезпечного прецеденту – ефекту «доміно», коли конфліктні ситуації в окремих державах провокуватимуть їх розв'язання шляхом підбурювання сепаратистських рухів. Крім того, визнані самопроголошені держави зазвичай стають залежними від тих, які їх визнали (Косово – від США та ЄС; Абхазія й Південна Осетія – від РФ).

Отже, доцільно виробити формальні критерії, що дадуть світовій спільноті змогу (в разі виконання певних умов) легітимізувати новостворені держави. Якими можуть бути ці критерії?

По-перше, нове державне утворення, що претендує на самостійне існування, повинно мати контрольовану новим урядом певну територію (кордони) й бути здатним її захищати. По-друге, нова держава не може мати територіальних претензій до сусідніх держав. По-третє, в цій державі тривалий час (упродовж 10, 15, 20 років) повинна функціонувати стабільна фінансово-економічна система, що дає змогу забезпечити населення необхідним мінімумом для нормального існування. По-четверте, новостворена держава повинна мати власний уряд, здатний належно виконувати основні гуманітарні функції: фінансування системи охорони здоров'я, освіти, життєзабезпечення населення, надання правової допомоги тощо. По-п'яте, нова держава зобов'язується проводити мирну зовнішню та внутрішню політику, в повному обсязі забезпечувати права і свободи своїх громадян, у тому числі національних меншин (якщо такі мешкають на цій території), а також схвалювати й підтримувати «правила гри» на світовій арені.

Отже, якщо в ХХ столітті сепаратизм сприймався як практика відділення частини території держави з метою створення нової *національної* держави, то в ХХІ столітті етнічний сепаратизм використовується як метод боротьби з небажаними політичними режимами (цілком легітимними) шляхом відокремлення від суверенної держави певних частин і створення нових маріонеткових державних утворень. У результаті такої «міжнародної політики» руйнуються суверенні держави, гинуть мільйони людей, сотні тисяч стають біженцями, а величезні регіони світу на довгі роки поринають у хаос і ворожнечу й стають живильним середовищем для міжнародного тероризму, торгівлі зброєю, наркотиками та людьми.

Можна спрогнозувати використання сепаратизму як геополітичної зброї в майбутніх локальних і регіональних конфліктах. Світ швидко змінюється, і поява нових держав, цілком імовірно, може стати новим трендом міжнародних політичних процесів. Треба бути готовими до цього.

Summary

Now there are reasonable grounds to believe that inspiration of separatism, primarily the interfaith one, and redrawing the states' boundaries in order to receive political and economic dividends (primarily, in the Middle East, Africa, China, Ukraine) will further continue. The great global players (USA, France, Germany, Great Britain

and Russia) have virtually exhausted their resources for advanced development and maintenance of their power (political, military, economic, cultural one) in the global arena. Therefore, the only thing that is left for them to do is grab all the necessary material and food resources from the weak states. The fear of losing global domination pushes them to overt political and military ventures such as invasion to Iraq and Afghanistan, destabilization of the situation in the Middle East, Africa, Ukraine (the Autonomous Republic of Crimea, Donbas).

It appears that the strategy of the powerful global actors' foreign policy in the Middle East and African countries is fragmentation and complete disintegration of sovereign states into a great amount of minor state formations, which will enable to make a serious strike upon the competitors (China, Russia) and largely facilitate the operation of the available natural resources in these regions.

The case is that separatism as a phenomenon turned creeping not only in the Middle East and African countries. It is also relevant for some countries in Europe and USA. The sole difference consists in the ways of reaching the goals. The global economy crisis strengthens the positions of separatist movements in these regions: now the European separatism is called the 'separatism of the wealthy', at that, not only do powerful regions of some countries insist on establishment of their own states, but strive to separate from their less wealthy neighbours on condition that their own membership in EU is maintained.

The events taking place in the Middle East and Africa may trigger occurrence of new state-like formations that, by all means, would demand their recognition by the global community. Therefore, there will arise an issue of developing certain criteria for recognition of new states. What may be such criteria?

Firstly, a new state formation pretending to an autonomous existence must have a certain territory (boundaries) controlled by a new government and be capable of its protection. Secondly, a new state cannot have any territory claims against the neighbouring countries. Thirdly, there must be a stable financial and economic system that operates in this state for a long period of time (10, 15, 20 years) and enables to satisfy the population's minimum requirements for normal existence. Fourthly, the newly formed state should have its own government that is capable of exercising the main humanitarian functions such as financing the healthcare system, education, life support of the population, provision of legal assistance, etc. Fifthly, the new state must undertake to conduct peaceful domestic and foreign policy, ensure the rights and freedoms of its citizens in full, including such of the national minorities (whether the same reside in this territory) as well as endorse and support the 'playing rules' in the global arena.

Consequently, while in the 20th century separatism was perceived as a practice of separation of a part of the state's territory with the aim of forming a new national state, in the 21st century, the ethnical separatism is used as a way of fight against adverse political regimes (quite legitimate ones) by separating of specific parts from the sovereign state and forming new marionette state formations.

Thus, one may forecast the use of separatism as a geopolitical arms in future local and geopolitical conflicts. The world is changing dramatically, and the occurrence of new states is likely to become a new trend of the global political processes. One should be prepared for that.

Список використаних джерел

1. Акопов П. Ставка на раздел Сирии опасна для всего Ближнего Востока [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://vz.ru/politics/2015/10/205/773238.html>
2. Ближний Восток: как пять стран превратятся в четырнадцать [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.wprrru.org/archives/3438>

3. Генерал Майкл Хайден: Ирака больше не существует, как и Сирии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://gordonua.com/news/worldnews/General-Mayk-Hayden-Iraka-bolshe-ne-sushchestvuet-kak-i-Sirii-88547.html>

4. Глобальные тенденции развития человечества до 2015 года / Пер. с англ. М. Леоновича под ред. К. Жвакина [Электронный ресурс]. – Режим доступа: lekci.in.ua

5. Кокшаров А. Незадачливые сепаратисты [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://expert.ru/expert/2012/48/nezadachlivyie-separatisty/>

6. Минин Д. Голанские высоты как ключ к пониманию проблем Сирии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.fondsk.ru/pview/2013/09/04/golanskie-vysoty-kak-kljuch-k-ponimaniju-problem-sirii-22565.html>

7. Минин Д. Перекройка Ближнего Востока вступила в практическую фазу [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.fondsk.ru/news/2015/07/11/perekroyka-blizhnego-vostoka-vstupila-v-prakticheskuyu-fazu-34293.html>

8. Парламент Каталонии принял резолюцию про независимость [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2015/11/9/7040516/>

9. Сирия, Турция, Израиль и энергетическая война на Большом Ближнем Востоке [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://perevodika.ru/articles/22119.html>

10. Читтам Т. Крах США. Вторая Гражданская война. 2020 год [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.russkoedelo.org/books/Chittam.CivilWarII.final.pdf>

References

1. Akopov P. 'Stavka na razdel Sirii opasna dlya vsego Blizhnego Vostoka' [The rate on the partition of Syria is dangerous to the entire Middle East]. Available at: <http://vz.ru/politics/2015/10/205/773238.html>
2. Blizhniy Vostok: kak pyat stran prevratyatsya v chetyrnadtsat [Middle East: how five countries have become fourteen]. Available at: <http://www.wprrru.org/archives/3438>
3. General Maykl Hayden: Iraka bolshe ne suschestvuet, kak i Sirii [Gen. Michael Hayden: Iraq no longer exists, as well as Syria]. Available at: <http://gordonua.com/news/worldnews/General-Mayk-Hayden-Iraka-bolshe-ne-sushchestvuet-kak-i-Sirii-88547.html>
4. Globalnyie tendentsii razvitiya chelovechestva do 2015 goda [Global trends of human development up to 2015]. Available at: lekci.in.ua
5. Koksharov A. 'Nezadachlivyie separatisty' [Luckless separatists]. Available at: <http://expert.ru/expert/2012/48/nezadachlivyie-separatisty/>
6. Minin D. 'Golanskie vyisoty kak klyuch k ponimaniyu problem Sirii' [Golan Heights as a key to understanding the problems of Syria]. Available at: <http://www.fondsk.ru/pview/2013/09/04/golanskie-vysoty-kak-kljuch-k-ponimaniju-problem-sirii-22565.html>
7. Minin D. 'Perekroyka Blizhnego Vostoka vstupila v prakticheskuyu fazu' [Redrawing the Middle East has entered a practical stage]. Available at: <http://www.fondsk.ru/news/2015/07/11/perekroyka-blizhnego-vostoka-vstupila-v-prakticheskuyu-fazu-34293.html>
8. Parlament Katalonii prinyav rezolutsiiu pro nezalezhnist [Catalonia Parliament adopted a resolution on independence]. Available at: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2015/11/9/7040516/>
9. Siriya, Turtsiya, Izrail i energeticheskaya vojna na Bolshom Blizhnem Vostoke [Syria, Turkey, Israel and the energy war on the Greater Middle East]. Available at: <http://perevodika.ru/articles/22119.html>
10. Chittam T. 'Krah SSHA. Vtoraya Grazhdanskaya vojna. 2020 god' [The collapse of the USA. The Second Civil War. 2020]. Available at: <http://www.russkoedelo.org/books/Chittam.CivilWarII.final.pdf>